

Appendix D: Briefing Sprekers Politiek Café “De Arabische Lente: drie jaar later”

Beste sprekers van het Politiek Café “De Arabische Lente: drie jaar later”,

Dit document is bedoeld om u een beter beeld te geven van de avond en wat u kunt verwachten tijdens het panelgesprek.

Het panelgesprek zal opgedeeld worden in twee delen die tussen de 30 en 45 minuten duren. Arjen Berkvens, directeur van FMS en de moderator van de avond, zal u de vragen stellen. Tijdens de panelgesprekken zal er ook ruimte zijn voor het publiek om vragen te stellen.



Dit is het programma van de avond:

19.00 – 19.30	Aanvang, inloop van gasten en sprekers
19.30 – 19.40	Welkomstwoord door moderator Arjen Berkvens Opening door voorzitter FMS Max van den Broek
19.40 – 20.10	Eerste ronde panelgesprek met publieksinteractie
20.10 – 20.15	Column door Maurits Foorthuis
20.15 – 20.35	Borrel met live muzikaal intermezzo door Mousmé Brocaar en Joost van der Beek
20.35 – 21.15	Tweede ronde panelgesprek met publieksinteractie
21.15 – 22.00	Borrel met muziek van Mousmé Brocaar en Joost van der Beek

Vragen Politiek Café “De Arabische Lente: drie jaar later”

9. Wat waren de aanleidingen voor de zogenaamde Arabische Lente?
10. Wat waren de verschillen tussen Syrië, Tunesië, Libië en Egypte?
11. Wat voor verschillende paden hebben deze landen bewandeld?
 - a. Wat zijn de successen die geboekt zijn?
 - b. Wat voor tegenslagen hebben ze moeten verwerken?
12. Waar staan Syrië, Tunesië, Libië en Egypte nu?
 - a. Wat is de relatie tussen de Arabische Lente en de oorlog in Syrië?
 - b. Waarom is Tunesië een succes gebleken?
 - c. Hoe valt de terugkeer naar een autoritair systeem in Egypte te verklaren?
 - d. Waarom strijden de milities in Libië tegen de regering? Wat is in Libië het erfenis van de Arabische Lente geweest?
13. In hoeverre is de positie van vrouwen veranderd na de Arabische Lente?

14. Hoe heeft het Westen (VS/Europa/NL) gereageerd op de revoluties in het Midden-Oosten en Noord-Afrika? En wat zou de rol van het Westen moeten zijn?
15. Welke risico's zijn er verbonden aan de toenemende onrust in Irak?
16. Wat zijn de verwachtingen ten aanzien van de nabije toekomst?

Dit zijn vragen die aan bod kunnen komen. Maandag zal Hodan Warsame van het Dialogue Team telefonisch contact met alle sprekers opnemen om deze te bespreken. Sprekers kunnen dan feedback geven en aangeven op welke vragen zij graag inspelen.

Logistieke details

We willen jullie vragen om aanwezig te zijn om 19:00u. Dan kunnen jullie alvast kennis maken met elkaar alvorens we de avond beginnen.

Als u vragen heeft, kunt u ons bereiken op de volgende telefoonnummers:

Merel Berkelmans (00316-44124434)

Laura Ritter (00316-48957337)

Hodan Warsame (00316-58886811)

Arjen Berkvens* (00316-50510206)

* Als Merel, Hodan en Laura geen gehoor geven

Jullie reiskosten worden vergoed, dus houd jullie bonnetjes/tickets goed bij je.

Datum: donderdag 26 juni 2014

Tijd: 19:30 - 21:30 uur, aansluitend een borrel

Aanvang: 19:00 uur

Locatie: [Het Kasteel](#) in Groningen, zaal 1.12

We willen tijdens het Politiek Café twitteren met hashtag **#FMS_PolitiekCafé** Mocht u Twitter hebben, zouden we het zeer op prijs stellen als jullie voor en tijdens het debat kunnen twitteren met deze hashtag. Wij gaan vanuit de zaal ook live verslag doen met foto's en quotes via Facebook en Twitter, mits jullie daar bezwaar tegen hebben. Als dat zo is, kunnen jullie dan contact opnemen met Merel Berkelmans (mberkelmans@foundationmaxvanderstoel.nl)?

We hebben er erg veel zin in!

Tot donderdag,

Foundation Max van der Stoel

Appendix E: Biografieën Sprekers Politiek Café “De Arabische Lente: drie jaar later”

Rena Netjes is een journaliste (BNR Nieuwsradio, Het Parool, NOS) die werkt in Egypte en Libië. Ze is deze week bij verstek veroordeeld tot tien jaar gevangenisstraf wegens vermeende banden met terroristische organisaties. Ze kan nu niet meer terug naar Egypte, omdat ze het land is ontvlucht toen er bekend werd dat ze gearresteerd zou worden. Ze heeft veel reportages gemaakt over Egypte en Libië tijdens de Arabische Lente.



Sylva van Rosse is de oprichter van het Grote Midden Oosten Platform. Ze heeft als consultant bijgedragen aan het Egypte programma van NIMD. Ze heeft gewerkt in Palestijnse Gebieden, Jordanië. Met haar consultancy The Space Between Us wil ze de mythes over de Arabische wereld ontcrachten en is gericht op de positieve benadering van de Arabische Lente.



Sami Faltas is universitair docent aan RUG (universiteit Groningen) in Midden-Oostenstudies. Hij was in 2012 Docent van Het Jaar. Van oorsprong is hij Egyptenaar. Zijn expertise is: veiligheidsbeleid, ontwapening, wapenbeheersing, vredesopbouw na gewapend conflict, Midden-Oosten en Turkije. Hij zal vooral in kunnen gaan op de politieke ontwikkelingen in Egypte en het bredere perspectief van opbouw na een revolutie/conflict. Naast lesgeven aan de RUG is hij Research Fellow van het *Centre for European Security Studies* (CESS) en expert van het *International Security Sector Advisory Team* (ISSAT)



Maurits Foorthuis (columnist) is student internationale betrekkingen en peer educator in Tunesië. Hij heeft soortgelijke FMS-trainingen gedaan voor D66. Door CLIO aangeraden om een column te schrijven.



Kirsten Meijer is de Internationaal Secretaris van de PvdA. Zij kan vanuit de Nederlandse politiek een perspectief bieden op Tunesië en Egypte en heeft veel kennis van de Arabische Lente en de Tunesische grondwet.



Appendix F: Verslag Politiek Café “De Arabische Lente: drie jaar later”

Politiek Café “De Arabische Lente: drie jaar later”

Precies een maand na het Politiek Café over de Nederlandse bijdrage aan de missie in Mali organiseerde de FMS een bijeenkomst over de revoluties in de Arabische wereld: het Politiek Café “De Arabische Lente: drie jaar later”. Hoe gaat het nu met landen als Egypte, Tunesië Libië en Syrië waar drie jaar geleden de wereld volledig op zijn kop werd gezet? Wat voor paden hebben zij ieder bewandeld? En wat kunnen wij doen om het proces van democratisering te stimuleren? Een verslag van een bijzonder interessante avond.

Welkomst- en afscheidswoord Max van den Berg

Het Politiek Café vond plaats in Groningen, de thuisstad van FMS voorzitter Max van den Berg, Commissaris van de Koning in Groningen. Hij nam het welkomstwoord voor zijn rekening waarin hij terugblikte op zijn ervaringen met de islam en de Arabische wereld. Hij vertelde hoe voor hem de islam een enorme bron van ontwikkeling was en uitte zijn ongemakkelijkheid over de rol die deze religie nu inneemt in de Arabische Lente. “Ik was enorm hoopvol toen de Arabische Lente kwam. Maar dan komt het moment waarop je ontdekt dat je niet weet of het lukt of niet en dat de signalen heel dubbel en ingewikkeld worden. De mensen die ik sprak wilden geen politieke islam, dus ik eindig dan ook sceptisch. Maar de zaadjes zijn geplant. Dit komt niet meer tot stilstand.”



Daarnaast ging hij in op de missie van de FMS en haar link met de Arabische wereld. “Ik hoop dat de FMS van betekenis kan zijn door diegene bij te staan die democratie willen.” Van den Berg sprak ook zijn wens uit dat wij op zoek gaan naar de positieve verbindingen, ook tussen religie en ontwikkeling. “We moeten nu niet teleurgesteld zijn omdat het is mislukt, maar de Arabische Lente een kans geven, en ik ben blij dat de FMS daaraan bijdraagt.”

Met die woorden nam Max van den Berg ook afscheid van zijn voorzitterschap dat vrijdag 27 juni wordt overgedragen aan Manuela Monteiro, oud-directeur van Hivos. Arjen Berkvens, directeur van FMS en moderator van de avond, bedankten hem samen met Kirsten Meijer, Internationaal Secretaris van de PvdA en lid van het bestuur van FMS. Meijer bedankte Van den Berg hartelijk voor zijn inspirerende voorzitterschap en zijn verlangen om “de luis in de pels te blijven” van de PvdA. Ontroert nam hij de woorden het cadeau in ontvangst.



“Alles is de schuld van het Westen”

Na dit intermezzo, spitste de volle zaal zijn oren: Rena Netjes zou beginnen met haar bijzondere en bizarre verhaal. Deze week werd bekend dat ze door de Egyptische rechtbank is veroordeeld tot tien jaar gevangenisstraf. Ze wordt in Egypte omschreven als een terrorist. Hoe is dat zo gekomen?

Rena Netjes: “Ten eerste ben ik heel blij met de support vanuit Nederland. Zonder die steun had ik niet het hoofd kunnen bieden aan deze bizarre situatie. Ik ben verdacht omdat ik gesproken heb met de hoofdverdachte in deze zaak die bij Al Jazeera English werkt. De Egyptische staatsveiligheidsdiensten zien Al Jazeera English als een terroristische organisatie. Twee weken na ons gesprek werd hij gearresteerd en een paar weken daarna werd bekend dat ook een Nederlandse verdacht werd. Ik en mijn collega’s vroegen ons nog af wie dat in hemelsnaam zou kunnen zijn. En een dag later belde de ambassade of



ik zo snel mogelijk naar de ambassade kon komen.” Nadat ze vier dagen zat ondergedoken, wisten de veiligheidsdiensten nog steeds niet wie deze “gevaarlijke terrorist” was.

Ze vertelt dat haar veroordeling past bij de samenzweringstheorieën die tieren in Egypte. “Alle ellende is volgens de Egyptische media de schuld van de buitenlanders. Ze verkondigen overal dat het Westen complotten smeedt om Egypte te dwarsbomen. En de angst is enorm onder de bevolking.”

Oorsprong Arabische Lente

De rest van het panel nam plaats. Sami Faltas, universitair docent aan de RUG en Egyptenaar van oorsprong, Sylva van Rosse, oprichter van het Grote Midden Oosten platform en arabist, en de al eerder genoemde Kirsten Meijer schenen deze avond hun licht op de oorsprong van de Arabische Lente, de verschillende paden die de landen bewandeld hebben, en de rol van het Westen in de democratische transitie van de landen.

Berkvens vraagt naar de oorsprong van de Arabische Lente. Faltas vertelt: “We moeten een onderscheid maken tussen de onderliggende grote stromingen van motieven. Het gaat over armoede, vernedering, een gevoel van onmacht, een drang naar vrijheid. Dit zijn motieven die al jarenlang spelen. De vonk in het kruitvat was de Tunesische fruitverkoper. En nu is alleen de woede nog over van deze Arabische Lente.”



Berkvens geeft aan dat vooral in Egypte speelt het leger een grote rol. Hoe komt dat zo? Faltas: “Het leger heerst maar regeert niet, hoewel ze dat met Al Sisi nu ook officieel wel doen. Het leger is een van de pilaren van de moderne staat. Mohamed Morsi, de eerste democratisch gekozen president, leek zich los te trekken van het leger, maar plukte daar uiteindelijk de wrange vruchten van.”

Naïef?

Sylva van Rosse, reageert op de vraag of wij in het Westen naïef zijn geweest over het initiële succes van de revoluties: “Het was een van de eerste keren dat we de Arabische gemeenschappen zagen als mensen waarin we onszelf konden herkennen. Dat was een goede ontwikkeling in onze beeldvorming. Maar het was wel naïef om te denken dat die democratische transitie in een jaar plaats zou vinden. We moeten accepteren dat het veel lastiger zal gaan, en erkennen dat het vuur nog niet is gedoofd.”



Niet alleen in het Westen waren mensen naïef volgens Netjes: “Toen Mubarak aftrad waren mensen buiten zinnen van vreugde, maar vertrouwden toen naïef op het leger die alles zou gaan oplossen. Het omgekeerde gebeurde, en bijna iedereen voelt zich nu bedreigd.”

Tunesisch lichtpuntje

Wat voor verschillende paden zijn er bewandeld? Egypte lijkt soms weer terug bij af, maar hoe zit het met de andere landen? Volgens Meijer is Tunesië het lichtpuntje in de regio. De politieke partijen daar werken samen met elkaar om het land weer op te bouwen, ook al gaan ze moeizaam door een deur met elkaar. Die samenwerking is erg belangrijk geweest voor de totstandkoming van de progressieve grondwet. In veel andere landen in de regio is de toenemende polarisatie een van de oorzaken van het uitblijven van successen. “Maar waarom is dat het geval?”, vraagt het publiek zich af. Netjes: “Tunesië is veel beter opgeleid dan Egypte en de overgrote meerderheid wordt nu gebrainwashed door de media.” Educatie is dan speelt dan ook een rol die we niet moeten onderschatten volgens Faltas.



In het publiek vraagt iemand zich ook af of de mensen in Egypte nog zelf wel geloven in de Arabische Lente. Van Rosse geeft aan dat het ontzettend verschilt per land, maar dat overal geldt dat het gevoel niet weg is: de heersers zullen nooit meer gemakkelijk in hun stoelen zitten.

De discussie bleef op en neer golven. Na een korte pauze die werd opgeluisterd door de prachtige stem van Mousmé Brocaar onder begeleiding van Joost van der Beek trapte Maurits Foorhuis, student internationale betrekkingen en *peer educator* in Tunesië, het tweede deel van de avond af met een column. Hij beschreef zijn betrokkenheid met de omwentelingen in het Oosten en gaf aan hoe hij dacht de democratie te kunnen bevorderen in de Arabische wereld. Zijn prikkelende column gaf aanleiding tot een verdere discussie over de rol van het Westen.



Democratisering en de rol van het Westen

Het publiek was benieuwd naar hoe het Westen bijdraagt aan de democratisering nu in de Arabische wereld. Meijer geeft antwoord: “Er is veel samenwerking tussen westerse NGOs en politieke partijen om democratie te bevorderen. Er zijn heel veel projecten op bilateraal niveau. Van Rosse beaamt dit, en wijst op haar werk voor het Nederlands Instituut voor Meerpartijen Democratie (NIMD). “Met ons werk omzeilen we de overheid die nu niet bijdraagt aan democratisering. We richten ons voornamelijk op jongeren die een heel belangrijke bevolkingsgroep vormen. Het is daarbij cruciaal dat deze democratieprojecten lokaal ontwikkeld zijn. Met *e-learning* proberen we uiteindelijk miljoenen tegelijk te bereiken.”

De rol van het Westen blijft toch voor veel mensen daar dubieus, iets waar vooral Egypte erg op inzet. Berkvens geeft aan de VS een half miljard aan het Egyptische leger aan hulp toezegde. Lijkt het niet zo terug te keren naar de tijd van Mubarak, voormalig Egyptisch president? Faltas: “De militaire samenwerking tussen Egypte, Israël en de VS is zo belangrijk, dat de VS Egypte zal blijven steunen ondanks de dictatoriale aard van het regime.” Netjes voegt toe dat de Amerikanen in hun strijd tegen jihaddisten Egypte hard nodig hebben. Dat Egypte op grote schaal mensenrechten schendt wordt daarbij niet veroordeeld.” Dit vindt Meijer ook onacceptabel en Van Rosse beaamt ook dat ze heel goed snapt dat Arabieren vinden dat het Westen met twee maten meet.



Toch zou, volgens Meijer, het Westen moeten blijven inzetten op die democratisering projecten mits ze aansluiten bij de wensen van het volk. Want, zoals Faltas aangeeft, “er is absoluut een sterk verlangen naar rust en stabiliteit, maar mensen die denken dat Al-Sisi die rust brengt in Egypte, zullen van een hele koude kermis thuis komen.” Netjes voegt toe: “Ondanks de angst is het verlangen naar

democratisering groot. Nu is er geen enkele persvrijheid.”

Daarnaast, zoals Berkvens en Faltas aangeven, begint democratisering pas na de revoluties. En volgens Faltas heeft de vertaalslag van de opstanden op straat naar de politiek nog niet plaatsgevonden. Alleen dan kunnen er successen worden geboekt.

Het einde van een geslaagde avond

In hun slotstatements gaven de panelleden antwoord op de laatste vragen over democratisering en de rol van het Westen. Waarom stellen wij onze politieke verkaveling gelijk aan de hunne? En wanneer is een land toe aan democratie? Meijer begon: “Als mensen aangeven liberaal of sociaaldemocraat te willen zijn en hulp nodig hebben om partijen te vormen, waarom zouden wij daar dan niet voor gaan? Het werk wat we vanuit Nederland kunnen doen kan heel belangrijk zijn.” Dit is ook wat Netjes beaamt: “In Egypte zoekt men contact met de gevestigde politieke partijen in Europa om hen te helpen wat die politieke verkaveling in stand houdt. En daarbij is het nu heel moeilijk om in Egypte democratisering in stand te houden. Ik ben er totaal niet optimistisch over.”



Faltas voegt toe: “Het Westen zou er goed aan doen om kritisch te zijn op de rol van Israël als het democratie en democratisering wil ondersteunen. Dat zou veel begrip en waardering opleveren van onze Arabische vrienden.” Hij stipte ook nog een andere probleem aan waar we niet op in konden gaan tijdens het Politiek Café door gebrek aan tijd: “De toenemende belangstellingen voor de strijd tegen onderdrukking van vrouwen kan heel waardevol zijn voor de Arabische wereld omdat de focus verschuift naar de problemen zelf in plaats van een problematische regio.”

Het was dan ook een onmogelijke opdracht, zoals Berkvens aangeeft, om alle aspecten van de Arabische Lente: drie jaar later te bespreken. Wat wel duidelijk is geworden is dat democratiebevordering alleen plaatsvindt als de bevolking het wil en er de kans voor krijgt en dat de transitie pas begint na een revolutie. “We zullen op zoek moeten gaan naar lange termijn oplossingen en goed moeten luisteren naar wat de mensen zelf willen. Alleen dan kunnen we democratieën bevorderen.” En met die woorden luidden hij de borrel in waar men nog veelvuldig napraatte met de sprekers en met elkaar.

5. Aanbevelingen voor de volgende serie Politiek Cafés

Omdat dit de eerste serie Politiek Cafés was, zijn er veel dingen die anders kunnen en mogen en is er nog veel ruimte voor ontwikkeling. Na drie organisaties ben ik tot de conclusie gekomen dat dit een erg prettig format is om politieke vraagstukken aan de kaak te stellen op een afwisselende manier en een platform te bieden aan verschillende perspectieven.

De organisatie zou kunnen worden verbeterd door effectievere en meer regelmatigere communicatie tussen de medewerkers van FMS, de eindverantwoordelijke en de stagiaires. Nu was het lang onduidelijk wie welke verantwoordelijkheid kreeg. Het komt een Politiek Café ook ten goede als ongeveer vijf weken van tevoren voor iedereen duidelijk is wat het onderwerp wordt. Zo worden misverstanden voorkomen en kan iedereen aan de slag met zijn of haar taken.

Inhoudelijk zou het interessant kunnen zijn om één thema te kiezen per twee of drie Politiek Cafés en tijdens ieder Politiek Café ingaan op een specifiek aspect van dit thema. Zo kan meer diepgang gecreëerd worden, iets wat bijvoorbeeld miste tijdens het Politiek Café “De Arabische Lente: drie jaar later”. Ook kan er dan gericht naar sprekers gezocht worden en de samenhang tussen de verschillende Politiek Cafés worden gestimuleerd.

Daarnaast zou het de logistieke organisatie ten goede komen als er intensiever wordt samengewerkt met de lokale PvdA-kantoren, mits die samenwerking behouden zal blijven, omdat zij effectiever locaties kunnen zoeken en promotie kunnen voeren. Ook kan er meer en gericht gebruik worden gemaakt van digitale media. Deze werden nu wel veel ingezet, maar het kon nog effectiever door bijvoorbeeld samenwerkingen te zoeken met organisaties of platformen die zich bezig houden met het thema van het Politiek Café in kwestie. Dit hebben we gedaan bij het al eerder genoemde Politiek Café “De Arabische Lente: drie jaar later” door aan het Grote Midden Oosten Platform te vragen ons evenement in hun kringen te promoten.

De ontwikkeling van de stagiaires zou nog meer kunnen worden gestimuleerd als er meer feedback zou zijn op de invulling van de Politiek Cafés. Ook zou het goed zijn om de Politiek Cafés uitgebreider te evalueren en meer feedback te geven op de voorbereiding.

Een van de grootste pluspunten van dit type evenement is de afwisseling in format. De paneldiscussie werd nu onderbroken door een column of een interview en muzikale intermezzo's. Deze afwisseling zorgde ervoor dat de avonden levendig en origineel waren en dat ze bleven boeien. Het zou de afwisseling nog meer ten goede komen als de inhoud ook beter wordt gekoppeld aan de verschillende format. Een interview zou bijvoorbeeld een andere, luchtiger aspect kunnen belichten dan een paneldiscussie. Dit ging erg goed tijdens het Politiek Café “Nederland in Mali” toen Henriette Kuypers-Touré sprak over haar ervaringen met muziek in Mali. Dit zou consistent en explicieter kunnen gebeuren.

Deze aanbevelingen kunnen hopelijk bijdragen aan zowel de voorbereidingen als de uitvoering van de volgende serie Politiek Cafés.